

КОПІНГ–ПОВЕДІНКА ОСІБ, ЩО ВТРАТИЛИ РОБОТУ

На сьогодні гостро постає питання про здатність людини опанувати нові ситуації. Кожна нова ситуація вимагає нових підходів вирішення або трансформацію відомих. Вміння вирішувати складні ситуації свідчать про високий рівень розвитку особистості. Однією з таких важких ситуацій є ситуація втрати роботи. Безробіття здійснює негативний вплив на фізичне, психічне здоров'я особистості, сімейні та міжособистісні відносини, має негативні наслідки у вигляді деструктивних форм поведінки, а також погіршення матеріального, професійного та соціального статусу особистості. В зв'язку з цим існує гостра необхідність в дослідженні даної проблеми та в розробці програм корекції, консультування, надання психологічної допомоги безробітним з ціллю оптимізації подолання ними даної кризи з найменшими втратами, збереження психічного здоров'я і нормалізації соціального функціонування суб'єкта.

В даний час проблемі психологічного подолання присвячено велику кількість емпіричних і теоретичних досліджень. Проблема допінг-поведінки розглядається в роботах таких зарубіжних вчених, як Amirkhan J.R [4], Billings A.G. і Moss R.H. [5] Carver C.S. і Scheier M.F. [6], Lazarus R.S. [7] та інші. Серед вітчизняних авторів, які займалися вивченням проблеми стресу і допінг-поведінки можна відзначити таких вчених, як В.А. Бодров [1], Р.М. Грановська, Л.І. Дементій [2], Т.Л. Крюкова [3], Є.А. Сергієнко та багато інших.

Необхідність звернення до цієї проблематики продиктована специфікою поведінки людини у важких ситуаціях, яка часом пригнічує провідні форми прояву активності особистості.

Для досягнення цілей дослідження нами було використано певний діагностичний інструментарій, а саме: методика «Опитувальник діагностики допінг-стратегій (COPE–inventory)» (К. Карвера, Шейера, Вайнтрауба (адаптація Л.І. Дементій), тест «Визначення мотивації в роботі» (Фр. Герцберга), методика «16–факторний особистісний опитувальник» (Р.Б. Кеттелла).

У результаті аналізу отриманих даних ми змогли констатувати наступні результати: більшість безробітних обирають такі стратегії допінг-поведінки, як «Позитивне тлумачення і зростання» (90% опитуваних), «Ментальне відсторонення» (78%), «Активний копінг» (88%), «Прийняття» (70%), «Планування» (86%). Рідше використовуються такі стратегії допінг-поведінки, як: «Заперечення» (42%), «Поведінкове відсторонення» (34%), «Використання наркотичних та алкогольних речовин» (2%). Таким чином, можна сказати, що більша частина безробітних демонструє активну, проблемно–орієнтовану

допінг-поведінку, оскільки практично всі вибрані стратегії орієнтовані на вирішення або аналіз проблеми.

Аналізуючи мотивацію в роботі можна сказати, що у більшості безробітних переважають фінансові мотиви (X сер. = 21), які включають такі компоненти як: заробітна плата, регулярні грошові премії, інші грошові виплати. Найменше виражені визнання і винагорода (X сер. = 14,78) та кар'єра (X сер. = 14,56), що може свідчити про те, що люди не зацікавлені у можливому просуванні по службі, престижі, стабільності, можливості навчатися.

Описуючи особистісні якості безробітних, можемо зазначити наступне. Більшості безробітних притаманні такі особистісні якості як висока нормативність поведінки (X сер. = 8,26) та товарицькість (X сер. = 8,26). Це свідчить про те, що їм притаманне осмислене додержання норм і правил поведінки, наполегливість у досягненні мети, точність, відповідальність, ділова спрямованість, а також уважність та доброта у стосунках. Найменш притаманним для безробітних виявився фактор «інтелект» (X сер. = 1,8). При низьких оцінках людина характеризується некомунікабельністю, замкнутістю, деякою ригідністю і суворістю в оцінці людей.

Кореляційний аналіз отриманих даних підтверджує існування прямого кореляційного зв'язку між допінг-стратегіями та особистісними факторами. За результатами кореляційного аналізу можна говорити, що такий особистісні фактори, як товарицькість впливає на вибір допінг-стратегії «Гумор» (R = 0.396) ; нонконформізм детермінує стратегії допінг-поведінки «Заперечення» (R = 0.376) та «Придушення конкуруючої діяльності» (R = 0.392); мотивація в роботі «Відповідальність» впливає на вибір допінг-стратегії «Звернення до релігії» (R = 0.361).

За допомогою критерію U–Манна–Уїтні, було виявлено наступні статистично–значимі відмінності між групою чоловіків та жінок: «Фактор А (замкнутість – товарицькість)», що свідчить про те, що рівень комунікабельності у чоловіків та жінок значно відрізняється; «Фактор Е (підпорядкованість – домінантність)» говорить про відмінності у самовпевненості, незалежності в судженнях і поведінці; «Фактор Н (нерішучість – сміливість)» свідчить, що у двох групах прослідковуються відмінності реактивності на загрозу в соціальних ситуаціях та ступені активності в соціальних контактах; «F7», «F8» та «F12» показує відмінності в результатах першої групи від іншої, стосовно активної участі в релігійній діяльності, використання гумору, наркотичних речовин та алкоголю в якості стратегій допінг-поведінки.

Література

1. Бодров В. А. Проблема взаимосвязи стресса, адаптации и личности / В. А. Бодров // Психология совладающего поведения: материалы Международной научно–практической конференции / Кострома: КГУ им. РА. Некрасова, 2007. – С. 22-24.
2. Дементий Л. И. К проблеме диагностики социального контекста и стратегий копинг-поведения/ Л. И. Дементий // Журнал прикладной психологии. – 2004. – №3. – С. 20-25.

3. Крюкова Т. Л. Психология совладающего поведения : Монография / Т. Л. Крюкова. – Кострома : Студия оперативной полиграфии «Авантитул», 2004. – 344 с.
4. Amirkhan J.H. Factor analytically driven measure of coping : The coping strategy indicator / J.H. Amirkhan// J. Personality Soc. Psychol. – 1990. – Vol. 59. №5. – P. 1066 -1074.
5. Billings A.G. Coping, stress and social resources among adults with unipolar depression / A.G. Billings, Moss R.H.// J. of Personality and Social Psychology. – 1984. – Vol. 46. №. 4. – P. 877-891.
6. Carver C.S. Assessing Coping Strategies: A theoretically based approach / C.S. Carver, M.F. Scheier, J. K. Weintraub // J. Pers. and Soc. Psychol, 1989. – V. 56. – P. 267-283.
7. Lazarus R.S. Transactional theory and research on emotion and coping / R.S. Lazarus, S. Folkman // Europ. J. Persomality. – 1987. – Vol. 1. – P. 141-169

УДК 373.3.016:81-028.31

КОРОЛОВИЧ Н.П.,
Мукачівський державний університет

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Одним з показників рівня культури особистості, її мислення й інтелекту є мовлення, яке постає засобом спілкування, обміну думками та почуттями між людьми. Мовлення є важливою умовою успішного навчання та розвитку дітей молодшого шкільного віку, а процес оволодіння ними рідним словом, уміннями користуватися ним як засобом пізнання навколишнього світу – актуальна проблема сучасної педагогічної науки. Зазначена проблема не є новою в науковій галузі. Її різних аспектах досліджували класики, педагоги і сучасні науковці. Вагомі аргументи можна знайти у працях відомих педагогів, психологів, філософів минулого – Л. Виготського, М. Вашуленко, О. Мельниченко, С. Дорошенко, О. Прищепи, О. Леонт'єв, Є. Максименко та ін. У Державному стандарті початкової освіти, затвердженому Постановою Кабінету міністрів України № 87 від 22.02.2018 року, однією з ключових компетентностей здобувачів початкової освіти визначено: «вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої міркування, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях» [4, с. 92]. Також, спільними для всіх ключових компетентностей, передбачених вищевказаним державним документом, є такі вміння, як читання з розумінням, майстерно висловлювати власну думку усно і письмово, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язати проблеми, співпрацювати з іншими особами [4].

Мовленнєва компетентність є основним складником мовно-літературної освітньої галузі, Типових освітніх програм в Новій українській школі, що ставить за мету «розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>